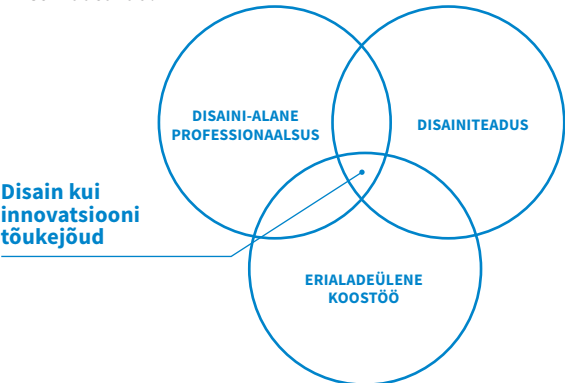

<p>Visioon.</p>	<p>Tänu professionaalse disaini oskuslikule rakendamisele kasvatab Eesti 2023. aastaks jõukust ja ühiskondlikku heaolu, suurendab oma konkurentsivõimet ning teeb oma avaliku sektori paremaks ja tõhusamaks (mh on e-riik kasutaja-sõbralik). Disain on loomulik osa Eesti majandusest ja kultuurist.</p> <p>Eesti disain on:</p> <ul style="list-style-type: none"> • globaalselt konkurentsivõimeline, teaduspõhine ja professionaalne ning põhineb erialadeülelel¹ koostööl ning on sellisena innovatsiooni ehk intelligentsete tulevikutoodete, -teenuste ja -süsteemide loomise võimaldaja; • inimkeskne, suudab toime tulla tänapäeva maailma keerukusega (komplekssused), aga ka edukalt rakendada areneva tehnoloogia võimalusi, et saavutada nii majanduslik edu kui ka ühiskondliku heaolu kasv, samal ajal keskkonnahoidu silmas pidades; • rahvusvaheliselt tuntud ja tunnustatud ning ekspordivõimeline. <p>Eesti ettevõtteid iseloomustab võimekus kasutada disaini tulemuslikult terve väärtusahela ulatuses. Eesti ettevõtted ja avalik sektor kasutavad disaini strateegiliselt, et lahendada ühiskondlikke probleeme, arendada oma tooteid ja teenuseid ning tuua maailma turgudele uuenduslikke tooteid ja teenuseid. Muutusi kavandatakse nõnda, et need oleksid kasutajakesksed ja inimesi kaasavad.</p>
<p>Ühiskondlikud arengud ja disaini roll nendes.</p>	<p>Oleme osalised 21. sajandi suures siirdes, mis viib meid tootmis- ja tarbimiskesksest ühiskonnast teadmispõhisesse, globaliseerunud, võrgustunud ning sotsiaalselt ja ökoloogiliselt kehtlikku ühiskonnakorraldusse. Lahendust vajavad probleemid (nt vananemine, linnastumine, migratsioon, kliima) on muutunud väga ulatuslikuks ja kompleksseks, tekivad uued majandusmudelid (nt ringmajandus). Need, ka nõiututeks või nurjatuteks kutsutud probleemid (<i>wicked problems</i>) ei kuulu täielikult ühegi väljakujunenud eriala pädevusse, vaid on erialadeülele ja on seotud väga paljude eri valdkondadega. Disainerid on nendega tegelemisel väärtuslikud koostööpartnerid, kuna nad suudavad suuri ja üha keerukamaid olukordi visualiseerides analüüsida, samuti kaasata eri osapooli ja eestvedada koostööd, et jõuda loovate lahendusteni (koosdisain).</p> <p>Tehnoloogia kiire areng annab Eestile uusi võimalusi senitundmatutel tasanditel. Käimasolev tehnoloogiline hüpe paneb meid uut moodi töötama ja elama. Uute tehnoloogiliste lahenduste eduka rakendamise juures on erakordselt oluline nende lahenduste kasutatavus ja tähendus inimestele (kasutajatele). Tänapäeval on disaini üheks rolliks ehitada sild inimese ja tehnoloogia vahel, luua kultuurilisi tähendusi ning panna uued tehnoloogilised arengud konteksti.</p> <p>Komplekssete probleemide ja tehnoloogia arengu kõrval on varasemates uuringutes ja strateegilistes dokumentides² märgitud, et Eesti üks mure on kohalike ettevõtete ebapiisav suutlikkus kasvatada Eesti jõukust, toota efektiivselt suure lisandväärtusega tooteid ning pakkuda innovaatilisi tooteid ja teenuseid. Siin on disaini kasutamine vältimatu. Kuigi meil on juba palju häid näiteid, takistab disainiintensiivsete toodete ja teenuste arendamist ettevõtete vähene võimekus arendustegevusi korraldada, aga ka see, et nad kasutavad vähe toetatavate sektorite lahendusi (mh IKT ja disain), ei ole piisavalt teadlikud, kuidas ettevõtete juhtimisel edukalt disaini kasutada, ja organisatsioonides valitseb töökultuur, mis ei toeta kasutajate kaasamist. (Innovaatiliste) toodete ja teenuste arendamise ja sellest tuleneva globaalse konkurentsi-võime kasvuks on vaja, et organisatsioonid oleksid võimelised disaini kasutama ja võtaksid omaks kasutajakeskse lähenemise. Ühtlasi annab tänapäeva disain organisatsioonidele parema valmisoleku muutustega kohanemiseks.</p>
<p>Disaini poolt loodavad võimalused.</p>	<p>Disain saab Eesti ühiskondliku heaolu ja majanduse arengut tagant tõugata, aidates Eesti ettevõtetel ja avalikul sektoril:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Suurendada oma suutlikkust visioneerida tulevikuarenguid kiiresti muutuvus maailmas. 2. Arendada oma võimekust lahendada kompleksseid probleeme nii keskkonnaressursside säästes, uusi tehnoloogilisi võimalusi rakendades kui ka kasutajaid ja kogukondi võimestades. 3. Osaleda inimsõbraliku ja ligipäätava keskkonna loomisel. 4. Teha erialadeülele (transdistsiplinaarset) koostööd nii probleemide lahendamisel kui ka uuenduste väljatöötamisel. 5. Arendada oma võimekust toota efektiivselt suure lisandväärtusega tooteid ning arendada innovaatilisi tooteid ja teenuseid. 6. Luua kultuurilisi väärtusi ja olla riigi identiteedi ning elustiili osa, toetudes kohalikele omapärale.
<p>Disaini alad.</p>	<p>Disaini saab kirjeldada kas selle eesmärkide või disainiprotsessi tulemuste kaudu. Eesmärkidena tõstetakse kõige rohkem esile kaht: probleemi lahendamine ja tähenduse loomine. Probleemi lahendamine eeldab üldjuhul tehnoloogilist võimekust, tähenduse loomine on aga seotud disaini kultuurilise väljaga.³</p> <p>Selles arengukavas lähtutakse disainiprotsessi tulemuste kirjelduse mudelist „Disaini 4 ala” („4 Orders of Design”)⁴, mis on jaotatud järgnevalt: 1. MÄRGID (sümbolid), 2. ASJAD (esemed, tooted), 3. TEGEVUSED (vastastikune suhtlus), 4. MÕTE (süsteem).</p>

See mudel näitab rolli, mida disain võib mängida, kui see toimib mitmel tasandil ja eri viisidel. Disaini 4 ala kirjeldab, kuidas disain kui distsipliin on arenenud visuaalse või füüsilise artefakti traditsioonilisest kontseptsioonist vastastikuse suhtluse (interaktsioonide) ja kogemusteni ning sealt edasi süsteemide ümberkujundamiseni. Disaini antud võimaluste ärakasutamiseks on oluline analüüsida ja edasi arendada nii disainerite professionaalseid oskusi kui ka organisatsioonide (ettevõtted, avalik sektor) suutlikkust disaini rakendada. Selleks on arengukavas loodud disainivõimekuste maatriks, mis jaguneb 16ks alaks (vt joonis 1). Heade tulemuste saavutamiseks on igal alal vaja spetsiifilisi disainialaseid teadmisi ja oskusi, samuti kogemusi, kuidas neid teadmisi ja oskusi rakendada.

Joonis 1. Disaini 4 ala Buchanani järgi.

	1. ala Kommunikatsiooni probleemiring MÄRGID	2. ala Konstruktsiooni probleemiring ASJAD	3. ala Tegevuste probleemiring TEGEVUSED	4. ala Integratsiooni probleemiring MÖTE
MÄRGID	Sõnad Sümbolid Kujutised			
ASJAD		Füüsilised objektid (tooted)		
TEGEVUSED			Tegevused Teenused Protsessid	
MÖTE				Keskonnad Organisatsioonid Süsteemid

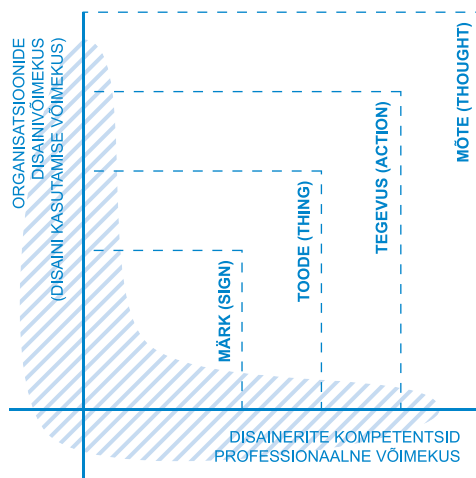
Eesti organisatsioonide disaini rakendamise võimekus ja disainerite kompetentsid.

Eesti praegust disainimaastikku analüüsides võib tõdeda, et kõige rohkem praktikat on tehtud ja parimaid tulemusi on saavutatud märkide (sümbolite) alal. Siin tulevad esile nii disainerite kogemused kui ka organisatsioonide võimekus olemasolevaid disainioskusi rakendada (vt joonis 2). Igal järgneval alal on edukaid näiteid järjest vähem, mis tähendab, et vähem on nii disainioskuseid kui ka nende kasutamise võimekust organisatsioonides.

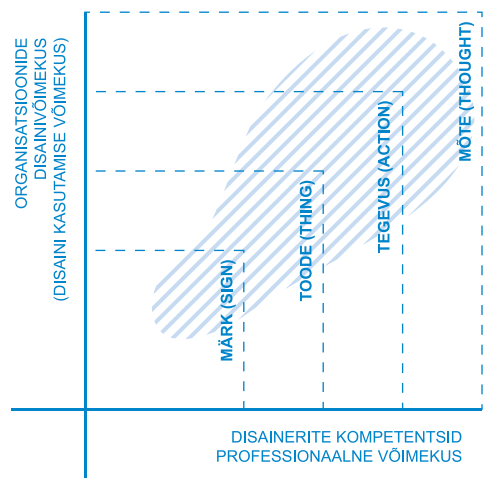
Kui kõrvutame neid alasid disaini suutlikkusega vastata tänapäeva ühiskonna vajadustele, näeme, et kui tahame lahendada keerukaid (komplekseid) probleeme, visualiseerida tulevikuarenguid, luua murrangulisi uuendusi ja laiemaid kultuurilisi väärtusi, peame Eestis eelisjärjekorras arendama alade „Tegevused” ja „Möte” võimekusi. Need alad on märkimisväärselt teaduspõhisemad, ületavad erialade piire, ning nõuavad suuremat erialast professionaalsust.

Joonis 2. Disaini rakendamise võimekus Eestis. Hetkeolukord ja arenguvajadus.

Hetkeolukord (hüpotees ekspertarvamuste alusel)

Arenguvajadus (arengukava fookus)

Strateegilised suunad ja eesmärgid	1. Disainivõimekuste edendamine , et saavutada Eesti disaini konkurentsivõime kasv maailmas.	2. Disainivõimekuste rakendamine , et lahendada keerukaid (kompleksseid) probleeme ja käia kaasas tehnoloogia arenguga, töötada välja uuenduslikke tooteid ja teenuseid, suurendades ühiskondlikku heaolu ja toetades majanduskasvu.	3. Disain on kultuuri osa.
Arengukavas eristatakse viit olulist huvigrupi	<p style="text-align: center;">Haridus ja teadus</p> <hr/> <p style="text-align: center;">Disainikogukond</p> <hr/> <p style="text-align: center;">Disainirakendajad (avalik, kolmas ja erasektor)</p> <hr/> <p style="text-align: center;">Poliitikakujundajad</p> <hr/> <p style="text-align: center;">Avalikkus</p>		
Konteksti puudutavad märksõnad	<p><i>4 Orders of Design</i>; organisatsioonid, kultuur, dünaamilised võimekused; muutuste juhtimine; disainist juhitud innovatsioon; professionalism; koostöö; strateegiline disain; disaini kompetentsid; kompleksused; tehnoloogia areng; toodete, teenuste ja keskkondade arendamine; disainiteadus; kultuurinihked; disaini turundus; <i>wicked problem</i>; tuumkompetentsid, transdistsiplinaarne koostöö.</p>		
Viited, definitsioonid	<p>¹ – Transdistsiplinaarne. ² – Disainikasutus Eesti ettevõtetes ja sihtasutustes 2018, Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020. ³ – E. Manzini, K. Krippendorff, R. Verganti jt. ⁴ – Richard Buchanan.</p>		
Kasutatavad lühendid	<p>EAS – Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus EDK – Eesti Disainikeskus EDL – Eesti Disainerite Liit EFBA – Estonian Fashion Brands Association EKA – Eesti Kunstiakadeemia ETDM – Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuseum HTM – Haridus- ja Teadusministeerium KuM – Kultuuriministeerium MAK – maakondlik arenduskeskus MKM – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium TA – teadus- ja arendustegevus TalTech – Tallinna Tehnikaülikool TDH – Tallinn Design House TLI – Tallinna Loomeinkubaator TLÜ – Tallinna Ülikool TÜ – Tartu Ülikool</p>		

Strateegilised suunad / huvigrupid	Haridus ja teadus	Disainikogukond	Disainirakendajad (avalik, kolmas ja erasektor)	Poliitikakujundajad	Avalikkus
<p>1. Disainivõimekuste edendamine, et saavutada Eesti disaini konkurentsivõime kasv maailmas.</p>	<p>Koostöös huvigruppidega luuakse terviklik, disainivaldkonna arengutega kohanemisvõimeline, professionaalsust ja teaduspõhisust väärtustav disainiharidusmudel.</p> <p>ELLUVIIJA: disainihariduse ümarlaua liikmed (EKA, TalTech, TLÜ, Tartu Kunstikool, Kõrgem Kunstikool Pallas, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, Kuressaare Ametikool, Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor, TÜ Pärnu kolledž, TLÜ Haapsalu kolledž) koostöös HTM-iga. Koordineerib EKA.</p> <p>Kaasajastatakse disainiõpe kõigil haridustasemetel, viiakse see kooskõlla rahvusvahelise tööturu ja ühiskonna tulevaste arenguvajadustega, unustamata disainerite traditsioonilisi baasoskusi ja -teadmisi.</p> <p>ELLUVIIJA: disainihariduse ümarlaua liikmed. Toetab EDK.</p> <p>Teadus- ja arendustegevus (TA) muudetakse loomulikuks osaks disainiharidusest, samamoodi nagu teistel erialadel. Kasvatatakse uurimistöö võimekust ning teadusvõimekust.</p> <p>ELLUVIIJA: ülikoolid, ETDM.</p>	<p>Arendatakse disainerite elukestvat õpet professionaalseks enesetäiendamiseks ja kaas-aegsete oskuste omandamiseks, täiend- ning ümberõppeks, kaasates selleks parimat Eesti ja rahvusvahelist kompetentsi.</p> <p>Arendatakse disainerite spetsiifilisi oskusi toimetulekuks kompleksustega, uute tehnoloogiatega ja teiste disaini valdkonda globaalselt suunavate arengutega, oskusi rakendada disaini süsteemide muutmise tasandil, teha transdistsiplinaarset koostööd.</p> <p>ELLUVIIJA: erialaliidud koostöös õppeasutustega. Toetab EDK.</p> <p>Toimub süsteemne disainerite professionaalsete standardite kaardistamine ja professionaalsuse arendamine.</p> <p>ELLUVIIJA: EDK koostöös EDL-i ja õppeasutustega.</p> <p>Arendatakse disainivaldkonna ettevõtlikkust ja disainerite vastavaid kompetentse (brändi ülesehitus jmt kompleksed oskused).</p> <p>ELLUVIIJA: TLI, Loov Eesti, EDK, erialaliidud, TDH.</p>	<p>Disainiõpe seotakse ka teiste valdkondade õppeprogrammidega, et tõsta disainiteadlikkust ning juurutada teadmisi ja oskusi disaini strateegiliseks kasutamiseks.</p> <p>ELLUVIIJA: Kõik disainiõpet pakkuvad õppeasutused. Toetab EDK.</p> <p>Disainiõpe muudetakse teiste valdkondade elukestva õppe osaks. Pakutakse erinevaid disainiteemalisi koolitusi disainiteadlikkuse tõstmiseks ning disaini strateegilise kasutamise teadmiste ja oskuste juurutamiseks.</p> <p>ELLUVIIJA: Kõik disainiõpet pakkuvad õppeasutused, valdkonnas tegutsevad täiendõpet pakkuvad organisatsioonid. Toetab EDK.</p> <p>Toetatakse Eesti ettevõtete ja avaliku sektori disainivõimekuste kasvatamist kompleksuste ja tehnoloogia arengutega toimetulekul, oma toodete, teenuste ja keskkondade kasutajasõbralikul arendamisel ning uuenduslike toodete/teenuste toomisel globaalsele turule.</p> <p>ELLUVIIJA: EDK koostöös EAS-i ja MAK-idega, TLI ja TDH.</p>	<p>Kasvatatakse teadlikkust disainipõhimõtete lõimimisest poliitika kujundamisse ja kodanike kaasamise ning arendatakse vastavaid oskuseid.</p> <p>ELLUVIIJA: EDK.</p>	<p>Suurendatakse disaini huvihariduse võimalusi.</p> <p>ELLUVIIJA: disainiõpet pakkuvad õppeasutused.</p> <p>Tutvustatakse uusi disainisuundi ja valdkonna arenguid.</p> <p>ELLUVIIJA: EDK. Toetab EDL.</p> <p>Tegeletakse disainipärandi hoidmise ja kättesaadavusega.</p> <p>ELLUVIIJA: ETDM. Toetab EDL.</p>
Asjakohaste mõõdikute väljatöötamine disainivaldkonna arengute mõõtmiseks					
<p>Mõõdikud</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kaasajastatud õppekavade arv • TA projektide arv • Disainiõppekavade lõpetanute arv • Kutsestandarditele vastavate õppekavade arv 	<ul style="list-style-type: none"> • Aastas pakutavate täienduskursuste arv • Täienduskursused läbinute arv aastas • Kutsestandardite vm kompetentside kaardistuste olemasolu 	<ul style="list-style-type: none"> • Erinevate õppetasete disainiõpet sisaldavate õppekavade arv mittedisaineritele • Disainikompetentse kasvatavate programmide ja neid läbinute arv • Seletavad näited disaini toel loodud reaalsest positiivsetest mõõdetavatest muutustest (keskkonnahoid, kasutusmugavus, kokkuvõtte, aeg, käibe kasv, kasumlikkus, ekspordi kasv jne) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ellu kutsutud koostöömeetmed ja innovatsiooni soodustav seadusandlus • Disainikompetentse kasvatavate koolitusprogrammide ja need läbinud isikute arv 	<ul style="list-style-type: none"> • EDK poolt koostatud iga-aastane disainivaldkonna ülevaade • Disainikajastused meedias • Digiteeritud materjalide maht • Näituste arv aastas

Strateegilised suunad / huvigrupid	Haridus ja teadus	Disainikogukond	Disainirakendajad (avalik, kolmas ja erasektor)	Poliitikakujundajad	Avalikkus
<p>2. Disainivõimekuste rakendamine, et lahendada keerukaid (komplekseid) probleeme ja käia kaasas tehnoloogia arenguga, töötada välja uuenduslikke tooteid ja teenuseid, suurendades ühiskondlikku heaolu ja toetades majanduskasvu.</p>	<p>Teha nähtavaks professionaalse disaini kasutamine ning sellest tulenevad positiivsed muutused / kasumlikkus uute tehnoloogiate rakendamisel. Tänu sellele muutub arusaam disaini rollist suhete loomisel inimeste ja uute tehnoloogiate vahel, parem uute tehnoloogiliste arengute kontekstualiseerimine ning sellest tulenevalt parem tehnoloogiate arengute ärakasutamine ja innovaatiliste toodete/teenuste arendamine.</p> <p>ELLUVIIJA: EDK koostöös ülikoolidega.</p> <p>Arvestades disainivaldkonna arenguid tegeletakse disaini mõiste ja kuvandi kaasaegse sisustamisega, tehes toodete ja teenuste arendamisel nähtavaks professionaalsest disainikasutusest tulenevad positiivsed muutused. Tänu sellele muutub arusaam disaini kasutamise mõjudest, sh komplekssete probleemidega toimetulekul.</p> <p>ELLUVIIJA: EDK.</p> <p>Käivitatakse ühiskonna komplekssete probleemide lahendamiseks transdistsiplinaarseid projekte, sh rahvusvahelises koostöös (tervishoiu jm valdkonnas), kaasates disainerkonda.</p> <p>ELLUVIIJA: EDK, EDL, õppeasutused, teised erialaliidud.</p> <p>Käivitatakse süsteemsed uuringud, et koguda võrreldavaid andmeid disaini panuse kohta majandusse ja ettevõtete äritegevuse paranemisse, disainivaldkonna elujõulisuse kohta jne.</p> <p>ELLUVIIJA: EDK koostöös Kultuuriministeeriumi (KuM), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) ja EAS-iga.</p> <p>Organisatsioone suunatakse ja toetatakse professionaalse disaini rakendamisele uutest tehnoloogiatest tulenevate uute toodete ja teenuste loomisel / olemasolevate arendamisel.</p> <p>ELLUVIIJA: EDK koostöös Kaubandus-Tööstuskoja, KuM, MKM-iga.</p>				<p>Tõstetakse esile professionaalset disainikasutust.</p> <p>ELLUVIIJA: EDK.</p>
<p>Möödikud</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Seletavad näited disaini toel loodud reaalsest positiivsetest mõõdetavatest muutustest (keskkonnahoid, kasutusmugavus, kokkuhoid, aeg, käibe kasv, kasumlikkus, ekspordi kasv jne) • Professionaalsete disainerite arv organisatsioonis • Transdistsiplinaarsete projektide arv ja ulatus • Ellu kutsutud koostöömeetmed • Uuringud, mis uurivad disainivaldkonna mõju, arenguid jne, toimuvad regulaarselt 	<ul style="list-style-type: none"> • Disainiettevõtete (disainibürood ja „designer-maker” -tüüpi ettevõtted) käibe ja kasumlikkuse muutus 			<ul style="list-style-type: none"> • EDK poolt koostatud iga-aastane disainivaldkonna ülevaade • Disainikajastused meedias

Strateegilised suunad / huvigrupid	Haridus ja teadus	Disainikogukond	Disainirakendajad (avalik, kolmas ja erasektor)	Poliitikakujundajad	Avalikkus
<p>3. Disain on kultuuri osa.</p>	<p>Tegeletakse Eesti disaini ja disainerite rahvusvahelise nähtavuse suurendamisega, sh Eesti disaini turundus, eksporditoetusmeetmed, disainidiplomaatia (sh disainisaadikud). ELLUVIIJA: EDL, EDK, Loov Eesti, TLI, EFBA, ETDM koos Kultuuriministeeriumi ja MKM-iga.</p>	<p>Tehakse koostööd eksporditurgudele sisenemiseks, sh läbi erinevate koostööviiside ning toetusmeetmete väljatöötamise, ühiste välisurgudele minekute, turundus- ja kommunikatsioonitegevuste kaudu. ELLUVIIJA: EDL koos EDK-ga, teised erialaorganisatsioonid ja arenduskeskused.</p> <p>Käivitatakse toetused ja laenu tagatiseid innovaatilistele disaini-väikefirmadele. EESTVEDAJA: EDL (Viiakse ellu koostöös tööstusega ja KuM-i ning MKM-iga.)</p>			<p>Hoogustatakse disaini promotsiooniga seotud tegevusi, mis tegelevad professionaalse disainiteadlikkuse edendamiseks: sh Disainiöö, Disainiauhinnad, Tallinn Fashion Week, disaini tutvustavad harivad saated erinevates meediakanalites, kajastused trüki- ja sotsiaalmeedias. ELLUVIIJA: EDK, EDL, Loov Eesti, TLI ja TDH, teised katusorganisatsioonid.</p>
<p>Möödikud</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Disainiettevõtete ekspordi kasv • Rahvusvaheliste koostööprojektide arv • Rahvusvaheliste sündmuste arv 			<ul style="list-style-type: none"> • EDK poolt koostatud iga-aastane disainivaldkonna ülevaade • Disainikajastuste arv (rahvusvahelises) meedias • Eesti disainitoodete e-müügi kasv